

A Sociological Study on Challenges of the Development of Public Sports with an Emphasis on the Role of The Provinces' Media (Case: Markazi Province)

By: Seyed Nuruddin Razavizadeh, Ph.D.*,
Zohreh Tavakoli, M.A.[✉] & Mohamad Mirzaei Malekian, Ph.D.**

Abstract:

Sports, as a most important way to increase people's physical and mental health, has had a great impact on other aspects of social life. Along with developing different media, people's tendency towards sports has increased and providing public sports services to help people's physical and mental health has always been one of the most important programs of governments. This research has been done with the aim of identifying the challenges of developing public sports and sociologically explaining the influence of provinces' media (radio and television) as the most public media on people's participation in public sports. The research method is semi-structured interview and the studied population includes athletes, professors, public sports officials and media managers of Markazi Province. Using targeted non-probability sampling method, interviews have been conducted with 29 members of the sample up to theoretical saturation. The analysis of the findings using the theme analysis method showed that the inhibiting factors of "structural weakness and management attitude" are among the most important obstacles to the development of public sports and the factors related to "strengthening the technical and human infrastructure in the field of sports" are among the most important factors of attraction in public sports. According to the SWOT analysis, public sports in Markazi Province is in an unfavorable situation (weakness and threat) in terms of strategic position. Considering the establishment of large industries in the province and their social responsibility to protect the health of citizens, it is suggested to use the power of the provinces' media in promoting public sports and demanding the social responsibility of industries to help expand it at the province level.

Keywords: *Mass Sports, Theme Analysis, SWOT Analysis, Provinces' Media*

* Assistant Prof. In Communication Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran n.razavizadeh@atu.ac.ir

✉ Communication Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

tavakolizohreh@yahoo.Com

** Ph.D. Sociology malekiyan2711@yahoo.com

بررسی جامعه‌شناختی چالش‌های توسعه ورزش همگانی با تأکید بر نقش رسانه استانی (مورد مطالعه: استان مرکزی)^۱

سید نورالدین رضوی‌زاده*، زهره توکلی[✉]، محمد میرزائی ملکیان**

چکیده

ورزش به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای افزایش سلامت جسم و روان افراد، تأثیر زیادی بر سایر حوزه‌های کلیدی زندگی اجتماعی داشته است. با گسترش رسانه‌های مختلف، گرایش مردم به سمت ورزش افزایش یافته و ارائه خدمات ورزش همگانی برای کمک به سلامت جسم و روان افراد همواره از مهم‌ترین برنامه‌های دولت‌ها بوده است. این پژوهش با هدف شناسایی چالش‌های توسعه ورزش همگانی و تبیین جامعه‌شناختی تأثیر رسانه استانی (رادیو تلویزیون) به‌عنوان عمومی‌ترین رسانه بر مشارکت مردم در ورزش همگانی انجام شده است. روش پژوهش، مصاحبه نیمه ساختاریافته و جامعه مورد مطالعه شامل ورزشکاران، استادان، مسئولان ورزش همگانی و مدیران رسانه‌ای استان مرکزی بوده است. با استفاده از روش نمونه‌گیری غیراحتمالی هدفمند، تا حد اشباع نظری با ۲۹ نفر از اعضای نمونه مصاحبه صورت گرفته است. تجزیه و تحلیل یافته‌ها با بهره‌گیری از روش تحلیل مضمون نشان داده است که عوامل بازدارنده «ضعف ساختاری و نگرش مدیریتی» از مهم‌ترین موانع توسعه ورزش همگانی و عوامل مرتبط با «تقویت زیرساخت‌های فنی و انسانی حوزه ورزشی» از مهم‌ترین عوامل جذب در ورزش همگانی هستند. بر اساس تحلیل سوات، ورزش همگانی استان مرکزی از نظر موقعیت راهبردی در منطقه wt (ضعف و تهدید) و در وضعیت نامناسب قرار دارد. با توجه به استقرار صنایع بزرگ در استان و مسئولیت اجتماعی آنها در برابر حفظ سلامت شهروندان، پیشنهاد می‌شود که از قدرت رسانه استانی در ترویج ورزش همگانی و مطالبه‌گری مسئولیت اجتماعی صنایع برای کمک به گسترش آن در سطح استان استفاده شود.

کلیدواژه‌ها: ورزش همگانی، تحلیل مضمون، تحلیل سوات، رسانه استانی

۱. این مقاله برگرفته از پژوهشی با عنوان «آسیب‌شناسی، توسعه و ترویج ورزش همگانی در استان مرکزی: با تأکید بر نقش شبکه استانی» در مرکز تحقیقات صداوسیما با نظارت جناب آقای دکتر علیرضا خوشگویان فرد انجام شده است.

n.ravazizadeh@atu.ac.ir

* استادیار و عضو هیئت علمی دانشکده علوم ارتباطات، دانشگاه علامه طباطبائی تهران، ایران

[✉] نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری علوم ارتباطات، دانشکده علوم ارتباطات، دانشگاه علامه طباطبائی تهران، ایران

tavakolizohreh@yahoo.com

malekiyan2711@yahoo.com

** دکترای تخصصی جامعه‌شناسی

پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۷/۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۵/۲۰

مقدمه

در جامعه امروز، کم‌تحرکی به دغدغه‌ای فزاینده تبدیل شده است. با افزایش سبک زندگی بی‌تحرک و پیشرفت‌های فناورانه، افراد به سختی می‌توانند فعالیت بدنی را در برنامه‌های روزمره خود بگنجانند. در این زمینه، گسترش ورزش همگانی نقش مهمی در ترویج سبک زندگی فعال و بهبود رفاه کلی جامعه ایفا می‌کند. علاوه بر این، ورزش به‌عنوان یک پدیده اجتماعی و فرهنگی، از مهم‌ترین مؤلفه‌های تأمین سلامت و تندرستی جسم و روح و شاخص اصلی اجتماعی و فرهنگی در زندگی امروز است. همچنین کلید سلامتی، رفاه و پویایی یک جامعه محسوب می‌شود و توسعه آن، افزایش نشاط اجتماعی و غنای فرهنگی را در پی می‌آورد. بر این اساس، بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته از میان رویکردهای مختلف ورزش، ورزش با رویکرد بخش سلامت را پذیرفته‌اند و بر اساس آن عمل می‌کنند. در جهان معاصر، ورزش قدرت قابل ملاحظه‌ای کسب کرده است. ورزش فقط یک سرگرمی نیست، بلکه اهمیت اجتماعی، سیاسی و اقتصادی زیادی برای شرکت‌کنندگان دارد (ویلیامز^۱، ۲۰۰۸). ورزش به‌عنوان یک ابزار بالقوه برای توسعه ملی و اقتصادی در سطح جهانی به رسمیت شناخته شده است؛ بنابراین، کشورهای جهان تلاش می‌کنند تا از قابلیت‌های موجود در ورزش برای افزایش دستیابی به فعالیت‌های توسعه‌ای استفاده کنند. ورزش یک عنصر جهانی در همه فرهنگ‌هاست که به‌عنوان یکی از قدرتمندترین ابزارهای ارتباطی در جهان، فرصت‌هایی را برای جوانان فراهم می‌کند که از طریق آن بتوانند دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های لازم برای مشارکت اجتماعی را توسعه دهند. ورزش با گرد هم آوردن افراد و جوامع، زندگی اجتماعی و فرهنگی را تقویت می‌کند. با وجود فواید بسیار فعالیت بدنی مستمر، آمار بی‌تحرکی و کم‌تحرکی هم در سطح جهانی و هم در ایران نگران‌کننده است. پژوهش‌ها همچنین حاکی‌ست که فناوری‌های نوآورانه و گذار به مشاغل کم‌تحرک و استفاده روزافزون از حمل‌ونقل مکانیکی، به تغییر الگوهای فعالیت فیزیکی و افزایش رفتار بی‌تحرکی در سراسر جهان کمک کرده است. «طبق گزارش سازمان بهداشت جهانی، تقریباً ۳۱ درصد از جمعیت جهان کم‌تحرک هستند و سالانه ۶ درصد از جمعیت جهان به دلیل فقر تحرک جان خود را از دست می‌دهند» (الله‌مرادی و همکاران، ۱۳۹۸).

بررسی جامعه‌شناختی
چالش‌های توسعه
ورزش همگانی با تأکید
بر نقش رسانه استانی
(مورد مطالعه: استان مرکزی)

در حالی که نداشتن «فعالیت بدنی کافی» یکی از دلایل اصلی افزایش بار بیماری‌های غیرواگیر و مرگ‌های زودرس در جهان به شمار می‌رود، نتایج یکی از معتبرترین مطالعات ملی صورت گرفته در ایران که در سال ۲۰۱۶ بر روی بیش از ۳۰ هزار نفر از جمعیت بزرگسال ۱۸ تا ۷۰ سال ۳۰ استان کشور انجام شده و شیوع فعالیت بدنی کم و ناکافی را در جمعیت مشارکت‌کننده بررسی کرده است، نشان می‌دهد؛ ۹۰ درصد از جمعیت ایران (هر دوجنس) «کم‌تحرک» هستند و فعالیت بدنی آنان در سطح «کم» (۱۵۰ دقیقه فعالیت فیزیکی متوسط و یا ۷۵ دقیقه فعالیت فیزیکی شدید در هفته) قرار دارد. کم‌تحرکی (فعالیت بدنی کم) در زنان ایران (۹۶ درصد) بیش از مردان (۸۴ درصد) است. طی حدود سه دهه گذشته (سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۷) سال‌های از دست رفته عمر به دلیل ناتوانی ناشی از بیماری‌های منتسب به «فعالیت بدنی کم» در جهان، ۱/۵ برابر و در ایران ۲ برابر افزایش یافته است (محبی و همکاران، ۱۳۹۴). آمارنامه سلامت و بیماری در ایران (۱۳۸۵) نشان می‌دهد که ۴۱/۲۵ درصد از دلایل مرگ‌ومیر در ایران مربوط به پنج بیماری است که دست‌کم سه دسته از آنها بر اثر کم‌تحرکی حادث می‌شود.

باتوجه به اینکه گسترش امکانات ورزشی عمومی تأثیر قابل توجهی بر سلامت جسمی و روانی افراد دارد و سرمایه‌گذاری و اولویت‌بندی این امکانات برای مبارزه با بی‌تحرکی و ساختن جوامع سالم‌تر و شادتر دارای اهمیت است، «ورزش‌های همگانی و میزان اهمیت سرمایه‌گذاری روی آنها، به یکی از عمده‌ترین چالش‌های دولت‌ها در هزاره سوم تبدیل شده است» (سعیدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۸). فرصت‌های ورزشی همیشه فراگیر نیستند و اغلب عناصر تبعیض علیه گروه‌های مختلف اجتماعی در دسترسی به امکانات ورزشی وجود دارد. رایج‌ترین چالش کشورها در ارتباط با ورزش، برابری و نبود تبعیض است. اعمال مؤثر برابری در دسترسی به ورزش با موانع مختلف اقتصادی، اجتماعی و لجستیکی مواجه است. در اکثر کشورها بسیاری از جوانان در عمل از دسترسی به ورزش محروم هستند. آمارها فاصله بسیار موجود بین وضعیت همگانی شدن ورزش‌های تفریحی در ایران و دیگر کشورها را نشان می‌دهند (صفاری و همکاران، ۱۳۹۴). چنان‌که آمار شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی نشان می‌دهد، وضعیت ورزش همگانی در ایران (۱۹ درصد مشارکت) نسبت به کشورهای پیشرو در ورزش همگانی مانند فنلاند (۸۱ درصد مشارکت)، هلند (۷۷ درصد مشارکت) و آلمان (۷۵ درصد مشارکت) بسیار نامطلوب است (صفری و همکاران، ۲۰۱۵).

نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که دولت‌ها باید گسترش ورزش همگانی را سرلوحه برنامه‌های درازمدت خود قرار دهند؛ در غیر این صورت باید در انتظار آمارهای نگران‌کننده انواع بیماری، غیبت از کار بر اثر بیماری‌های ناشی از کم‌حرکی، افزایش مرگ‌ومیر و کاهش سطح بهداشت عمومی باشند. به عبارت دیگر، توسعه ورزش همگانی ضرورتی انکارناپذیر است.

یکی از عوامل اثربخش در توسعه ورزش همگانی، نقشی است که رسانه‌ها ایفا می‌کنند. رسانه‌ها می‌توانند به مخاطبان بسیاری دست یابند و بر افکار عمومی در مورد ورزش تأثیر بگذارند و در نهایت درک عمومی از ورزش را شکل دهند. در غیاب فرصت‌های حضوری برای ورزش و فعالیت فیزیکی، استفاده از فناوری‌های جدید در دنیای ورزش، محوری‌تر شده است. امروزه رادیو و تلویزیون به عنوان یکی از اشکال فناوری، همچنان برای تشویق فعالیت بدنی و ورزش مورد استفاده قرار می‌گیرند. تلویزیون به دلیل دسترسی به جمعیت انبوه، به رسانه پیشرو در زمینه ورزش تبدیل شده است. در حال حاضر، تعداد شبکه‌های تلویزیونی بیش از گذشته است و در نتیجه، رشد ورزش تلویزیونی شتاب گرفته است. مردم از طریق پخش این برنامه‌ها به ورزش علاقه‌مند شده‌اند و ترجیح می‌دهند به جای رفتن به استادیوم، پخش زنده تلویزیونی را در خانه خود به راحتی تماشا کنند. رویدادهای ورزشی در میان بینندگان تلویزیون محبوبیت بیشتری پیدا می‌کنند و به طرفداران ورزش این امکان را می‌دهند که درک بیشتری از طیف وسیع‌تری از ورزش‌ها داشته باشند.

این پژوهش با هدف افزایش میزان مشارکت شهروندان در ورزش همگانی؛ سعی دارد با نگاهی جامعه‌شناختی چالش‌های عمده‌ای را که ورزش همگانی با آن روبه‌رو است، شناسایی و در نهایت، نقش رسانه استانی (رادیو و تلویزیون) را به عنوان عمومی‌ترین رسانه در مشارکت مردم در ورزش همگانی تبیین کند.

پیشینه پژوهش

هر چند پژوهش‌های مختلفی درخصوص بررسی وضعیت ورزش همگانی کشور و نیز شناسایی چالش‌های توسعه آن انجام شده‌اند، اما میزان استفاده از پیشنهادها برآمده از آنها در برنامه‌های توسعه‌ای ورزش کشور مشخص نیست. از مهم‌ترین پژوهش‌ها در این زمینه می‌توان به مواردی اشاره کرد:

عراقی و کاشف (۱۳۹۳) در پژوهشی با جامعه آماری افراد شرکت‌کننده در ایستگاه‌های ورزش همگانی کشور در سال ۱۳۹۱ (۲۱ درصد جمعیت کل کشور) با نمونه ۲۰۰۰ نفری در ۱۵ استان کشور، به ترتیب، کمبود امکانات، نبود آگاهی در امور ورزشی، مشکلات فرهنگی و اجتماعی، نبود مربیان متخصص و مشکلات مالی و اقتصادی را از عمده‌ترین مشکلات و موانع موجود بر سر راه تعمیم و توسعه ورزش همگانی برشمردند و ایجاد امکانات ورزشی مناسب و قابل دسترس برای شهروندان علاقه‌مند به ورزش همگانی را در کنار اجرای برنامه‌های تبلیغاتی به‌منظور ارتقای آگاهی‌های عمومی مردم در زمینه ورزش همگانی و تربیت مربیان و کارشناسان برای راهنمایی آنان در ایستگاه‌های ورزش همگانی، به‌عنوان مهم‌ترین راهبردها برای برنامه‌ریزان ورزش همگانی پیشنهاد داده‌اند.

قره و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با روش کیفی داده‌بنیاد، به بررسی کارکردهای رسانه ملی در توسعه ورزش‌های تفریحی از دیدگاه خبرگان مدیریت ورزش‌های تفریحی و رسانه پرداخته‌اند. بر اساس تجزیه و تحلیل مصاحبه با ۲۸ نفر از خبرگان (افراد نمونه)، کارکردهای نه‌گانه رسانه ملی در توسعه ورزش‌های تفریحی، شامل آموزش، اطلاع‌رسانی، آگاهی‌بخشی، انسجام اجتماعی، نهادینه‌سازی، برجسته‌سازی، بازاریابی اجتماعی، نوگرایی و نظارت محیطی است. نتایج این پژوهش نشان داده است، رسانه‌ها با توجه به قدرتی که در شکل‌دادن به افکار عمومی و جذب مخاطبان دارند، می‌توانند نقش مؤثری در افزایش مشارکت مردم در ورزش‌های همگانی داشته باشند. توسعه رسانه‌ها به توسعه ارتباطات اجتماعی و در نتیجه، بهبود مشارکت اجتماعی در جامعه می‌انجامد و می‌تواند به‌عنوان قابلیت توسعه مشارکت اجتماعی در همه حوزه‌ها از جمله ورزش‌های همگانی در نظر گرفته شود.

بابایی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «شناسایی وضعیت موجود و موانع توسعه ورزش همگانی در کشور» با استفاده از روش کمی و کیفی در میان استادان و متخصصان ورزش همگانی و مدیریت ورزشی، رؤسای فدراسیون‌ها، مدیران کل ورزش و جوانان استان‌ها و کارشناسان عالی وزارت ورزش و جوانان نشان دادند که وضعیت ورزش همگانی کشور در برخی موارد، مطلوب است و در برخی موارد دیگر مانند «نهادینه شدن ورزش در خانواده‌ها» در سطح نامطلوب قرار دارد. کمبود اماکن و تجهیزات ورزشی و به همراه بی‌توجهی دیگر سازمان‌ها به ورزش همگانی از مهم‌ترین موانع توسعه و رشد ورزش همگانی در کشور محسوب می‌شوند.

یافته‌های پژوهش‌های عسکریان و همکاران (۱۴۰۰) که با روش کیفی تحلیل تم و مصاحبه با ۱۶ نفر از نخبگان آگاه حوزه ورزش صورت گرفته، نشان‌دهنده وجود ۸ مانع فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، سیستمی - انسانی، مدیریتی، زیرساختی، فناوری‌های و رسانه‌ای بر سر راه توسعه ورزش در ایران بوده است. بخشی از این موانع مانند موانع فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، زمینه‌ای هستند و بستر ساز موانع دیگر محسوب می‌شوند. درک موضوع از این لحاظ حائز اهمیت است که در رفع موانع توسعه ورزش کشور، نگاه دقیق‌تر را باید بر موانعی انداخت که در حکم لایه‌های زیرین و تغذیه‌کننده موانع دیگر هستند. چراکه تمرکز بر رفع هر یک از این موانع، بدون در نظر گرفتن تأثیر و تأثر آن از سایر موانع، منجر به بازتولید مجدد آن خواهد شد. مطالعات صورت گرفته در سایر کشورها نشان می‌دهند که شرکت مردم در ورزش برای سلامتی بیشتر و ارتقای کیفیت زندگی است. انگیزه پرداختن به ورزش همگانی نیز بهبود روابط اجتماعی است، همچنان‌که تعامل، تعاون و همکاری از دیگر انگیزه‌های فردی شرکت در ورزش همگانی به شمار می‌روند (مول^۱، ۱۹۹۷ به نقل از سعیدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۵۸).

وهل^۲ و پودلکیونز^۳ در پژوهشی به این نتیجه رسیده‌اند که در کشورهای پیشرفته، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر شرکت مردم و اجتماعی شدن ورزش عبارتند از: آگاهی اجتماعی نسبت به اهمیت ورزش و آگاهی نهادهای اجتماعی از نقشی که ورزش می‌تواند در تمدن و فرهنگ و پیشرفت جامعه خود ایفا کند (به نقل از سعیدی، ۱۳۹۰: ۶۰).

بالارد^۴ و همکاران (۲۰۰۹) نیز در مطالعات خود، دریافته‌اند که استفاده از تلویزیون و تماشای مرتب آن، بهترین هدایت‌کننده فعالیت‌های ورزشی محسوب می‌شود. همچنین دی‌بوچر^۵ و همکاران (۲۰۱۶) ساتیرادو^۶ و شیلبری^۷ (۲۰۰۹) بر نقش رسانه‌ها در توسعه ورزش تأکید کرده‌اند. الشامی^۸ و همکاران (۲۰۱۲) نیز تأثیر رسانه‌های جمعی را بر ارتقای سبک زندگی فعال از نظر جسمانی مورد تأکید قرار داده‌اند.

جمع‌بندی نتایج پژوهش‌های پیشین حاکی از آن است که توسعه و تعمیم ورزش همگانی با وجود برنامه‌ریزی‌ها، هزینه‌ها و تلاش‌های گوناگونی که در سال‌های اخیر صورت گرفته، به‌نجو مناسبی گسترش نیافته است. باتوجه‌به اینکه اکثر مطالعات مرتبط با حوزه ورزش همگانی در کشور را صاحب‌نظران و مربیان

1. Mol
2. Whol
3. Pudalkiewicz

4. Ballaard
5. De Bosscher
6. Sotiriadou

7. Shilbury
8. Alshami

ورزشی انجام داده‌اند که رویکرد جامعه‌شناختی به موضوع نداشته‌اند، تبیین جامعه‌شناختی وضعیت و چالش‌های ورزش همگانی کشور ضروری به نظر می‌رسد.

چارچوب نظری پژوهش

نظریه‌های اجتماعی و فرهنگی بسیاری در مطالعات مرتبط با ورزش مورد استناد قرار گرفته‌اند. نظریات موجود در جامعه اغلب چارچوبی را برای طرح پرسش‌های پژوهشی، تفسیر اطلاعات و توانایی کشف معانی مرتبط با ورزش فراهم می‌کنند. همچنین افراد را قادر می‌سازند که واقعیت‌های اجتماعی را از زوایا و چشم‌اندازهای جدید ببینند و توانایی تصمیم‌گیری آگاهانه در مورد ورزش و نحوه استفاده از مشارکت ورزشی در زندگی خود را به دست آورند. کوکلی^۱ (۲۰۰۹) نظریه‌های اجتماعی اولیه برای تجزیه و تحلیل ورزش را در پنج مورد تشریح می‌کند: کارکردگرایی^۲، تعارض^۳، کنش متقابل^۴، انتقادی^۵ و فیگوراتیو^۶. در این پژوهش سه رویکرد کارکردگرایی، تعارض و کنش متقابل به‌عنوان رویکردهای نظری اصلی مورد استفاده در ورزش به بحث گذاشته شده‌اند که بینش‌های متفاوتی را ارائه می‌دهند و هر کدام از منظر خاصی به موضوع می‌پردازند و می‌توانند با یکدیگر همپوشانی هم داشته باشند.

رویکرد کارکردگرایی

کارکردگرایان استدلال می‌کنند که برای هر جامعه چهار «نیاز سیستمی» اساسی در ورزش (تیم، باشگاه‌ها و غیره) وجود دارد که اگر بدون مشکل اجرا شود، همه را منتفع خواهد کرد. این چهار اصل عبارتند از: ۱) سازگاری: یکی از عناصر مهم برای بقا، تأکید بر آمادگی جسمانی است، زیرا برای اکثر ورزش‌ها لازم است؛ ۲) دستیابی به هدف: ورزش به شرکت‌کنندگان می‌آموزد که اگر به‌اندازه کافی تلاش کنند به موفقیت می‌رسند؛ ۳) ادغام: ورزش ارتباطات اجتماعی بین افراد را ارتقا می‌دهد و برای آنان فرصت همکاری با یکدیگر را در یک گروه یا جامعه فراهم می‌آورد. همچنین احساس هویت اجتماعی را موجب می‌شود و منبع هویت شخصی را ایجاد می‌کند و ۴) تأخیر (نگهداری الگو و مدیریت تنش): بسیاری از اشکال حفظ الگو را از طریق مشارکت ورزشی ارائه می‌کنند که طی آن به شرکت‌کنندگان آموزش داده می‌شود ساختار را بپذیرند.

1. Coakley
2. functionalist

3. conflict
4. interactionist

5. critical
6. figurational

رویکرد کارکردی روش‌هایی را که ورزش به ثبات و پیشرفت جامعه کمک می‌کند، توضیح می‌دهد. کارکردهای آشکار ورزش شامل ایجاد تفریح و همچنین ارائه ابزاری برای به دست آوردن سلامت بدنی است. ورزش کارکردهای نهفته مهمی نیز دارد، از جمله ایجاد روابط اجتماعی و همچنین ده‌ها هزار شغل در سراسر کشور. شرکت در ورزش باعث تشویق رقابت و دستیابی به موفقیت‌هایی می‌شود که در سبک زندگی جامعه ما نقش اساسی دارند.

رویکرد تعارض

نظریه تضاد ادعا می‌کند که جامعه از طریق نیروهای اقتصادی شکل می‌گیرد و ورزش باید از نظر گسترش سرمایه‌داری و استثمار اقتصادی مورد مطالعه قرار گیرد. جامعه‌شناسان اغلب این نظریه را به کار می‌گیرند تا روشن کنند که ورزش چگونه امتیازات و قدرت گروه نخبگان موجود در جامعه را تداوم می‌بخشد. باین‌حال، از این نظریه به‌ندرت در گفتمان ورزشی استفاده می‌شود، زیرا ورزش را به‌عنوان نوعی ماده افیونی نشان می‌دهد که آگاهی از مسائل اجتماعی را از بین می‌برد. همچنین دارای این نقص است که فقط بر تعیین اقتصادی زندگی اجتماعی تأکید می‌کند و نمی‌پذیرد که شرکت در ورزش نیز ممکن است یک تجربه توانمندساز اجتماعی و شخصی باشد (کوکلی، ۲۰۰۹). کسانی که ورزش را از دیدگاه نظریه تعارض مطالعه می‌کنند، بیشتر به این موضوع می‌پردازند که کشورهای دارای پول و قدرت چگونه از ورزش برای ترویج نگرش‌ها و روابطی بهره می‌برند که آنان را قادر به حفظ قدرت و امتیاز می‌کند.

تحلیل تعارض اجتماعی ورزش نشان می‌دهد ورزش‌هایی که افراد به آن می‌پردازند، نشان‌دهنده جایگاه اجتماعی آنان هستند. برخی از ورزش‌ها از جمله تنیس، شنا، گلف، قایقرانی و اسکی پرهزینه‌اند و شرکت در آنها تا حد زیادی به بخش‌های ثروتمند جامعه محدود می‌شود؛ اما فوتبال، بیسبال و بسکتبال تقریباً برای همه افراد با هر سطح درآمد قابل دسترس هستند؛ بنابراین، ورزش‌هایی که مردم انجام می‌دهند، نه صرفاً انتخاب فردی آنان که بازتابی از جایگاه اجتماعی‌شان هستند.

بررسی جامعه‌شناختی
چالش‌های توسعه
ورزش همگانی با تأکید
بر نقش رسانه استانی
(مورد مطالعه: استان مرکزی)

رویکرد کنش متقابل

نظریه تعامل‌گرایی بر معنا، هویت، روابط اجتماعی و خرده فرهنگ‌ها در ورزش تمرکز دارد. پژوهشگران این حوزه سعی می‌کنند زندگی را از دید افراد درون گروه یا زیرمجموعه فرهنگی ببینند.

نظریه تعامل‌گرایی بر چگونگی ایجاد و حفظ هویت افراد از طریق مشارکت و تعامل با ورزش و فرهنگ متمرکز است. هدف جامعه‌شناسانی که ورزش را از این دیدگاه مطالعه می‌کنند، کم‌کردن استبداد، دموکراتیک‌تر کردن انجمن‌های ورزشی و محکوم کردن سازمان سلسله‌مراتبی ورزش است. با این حال، این نظریه با انتخاب مقیاس خرد، مسائل مربوط به روابط قدرت در جامعه را نادیده می‌گیرد (کوکلی، ۲۰۰۹). در رویکرد تعامل‌گرایی نمادین، ورزش نه به عنوان یک سیستم، بلکه بیشتر به عنوان یک فرایند مداوم دیده می‌شود. در سطح خرد، رویداد ورزشی یک تعامل پیچیده و رو در رو است. بازی تاحدی با موقعیت‌های تعیین شده بازیکنان و قوانین بازی هدایت می‌شود اما بازیکنان نیز خودجوش و غیرقابل پیش‌بینی هستند.

روش‌شناسی پژوهش

در مطالعه حاضر به منظور پاسخگویی به پرسش اصلی پژوهش از روش کیفی استفاده شده است. عمده‌ترین دلیل انتخاب و به کارگیری روش کیفی، ماهیت پرسش پژوهشی است (فلیک، ترجمه جلیلی، ۱۳۸۸: ۲۴). در پژوهش کیفی مقصود اساساً تفسیر است که به منظور کشف مفاهیم و رابطه‌ها در داده‌های خام و سازمان دادن آنها در قالب یک طرح توضیحی نظری انجام می‌شود (استروس^۱ و کوربین^۲، ۱۹۹۸: ۳۳-۳۲).

در پژوهش حاضر جامعه مورد مطالعه، شامل ورزشکاران، مسئولان هیئت‌های ورزش همگانی، استادان، متخصصان و مدیران رسانه (صداوسیما) استان مرکزی بوده که در زمینه فعالیت‌های ورزشی به‌ویژه ورزش همگانی نقش داشته برای نمونه با ۲۹ نفر شامل ۸ نفر از متخصصان، مدیران و استادان (مسئولان بخش ورزش همگانی و رؤسای هیئت ورزش همگانی استان، مدیران و رؤسای انجمن‌ها، کمیته‌ها و گروه‌های تحت پوشش فدراسیون ورزش‌های همگانی، استادان تربیت بدنی و ورزش دانشگاه‌های اراک و کارشناسان ورزش همگانی

1. Strauss

2. Corbin

اداره کل ورزش و جوانان استان مرکزی)، ۱۷ نفر از ورزشکاران ایستگاه‌های ورزش همگانی در سطح شهرهای نمونه آماری شامل سه شهر اراک (۷ نفر شامل ۴ زن و ۳ مرد)، ساوه (۶ نفر شامل ۳ زن و ۳ مرد) و تفرش (۴ نفر شامل ۲ زن و ۲ مرد) و همچنین ۴ نفر از مسئولان رسانه‌ای (صداوسیما) استان مصاحبه به عمل آمده است.

برای محاسبه پایایی بازآزمون از میان مصاحبه‌های انجام گرفته، چند مصاحبه به‌عنوان نمونه، انتخاب و هر کدام از آنها در یک فاصله زمانی کوتاه و مشخص دو بار کدگذاری شدند. سپس گدهای مشخص شده در دو فاصله زمانی برای هر کدام از مصاحبه‌ها مقایسه قرار گرفتند. روش بازآزمایی برای ارزیابی ثبات کدگذاری پژوهشگر به کار می‌رود. یافته‌ها نشان داد که پایایی بازآزمون ۰/۷۵ درصد و بیانگر پایایی مناسب است.

یافته‌های پژوهش

نتایج توصیفی از جنسیت مصاحبه‌شوندگان نشان می‌دهد که از تعداد ۲۹ مصاحبه‌شونده، ۱۳ نفر زن و ۱۶ نفر مرد بوده‌اند. میانگین سنی افراد شرکت‌کننده در پژوهش نیز در حدود ۴۲ سال بوده است. ۳۷ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر ۴۰ درصد دارای کارشناسی و ۲۳ درصد دیپلم و فوق‌دیپلم بوده‌اند. میانگین سابقه فعالیت شرکت‌کنندگان نیز در حدود ۲۰ سال بوده است.

یافته‌های پژوهش بر اساس مصاحبه (تحلیل مضمون)

در تحلیل ساختاری متن پیاده شده، اجزای ساختار متن نوشتاری مصاحبه، یعنی واژه‌ها، مفاهیم و ارتباط میان آنها بر حسب میزان تکرار، تعداد واژه‌ها، الفاظ، کنایه‌ها و اصطلاحات به کار رفته در جمله‌ها، همچنین میزان تکرار، شمارش و بررسی می‌شود تا الگوهای موجود در گفته‌ها کشف شود (فرخزاد، ۱۳۸۴: ۲۸۹-۲۸۶). در این قسمت بعد از اجرا و آماده‌سازی مصاحبه‌های صورت گرفته و همچنین بررسی داده‌های حاصل از مرحله اول کدگذاری، مفاهیمی به دست آمد که بیانگر درک و تفسیر مشارکت‌کنندگان از ورزش همگانی در سطح استان مرکزی بود. بعد از این مرحله، مفاهیم مشابه و نزدیک به هم از نظر معنایی در قالب مقوله‌های عمده‌ای طبقه‌بندی شدند.

بررسی جامعه‌شناختی
چالش‌های توسعه
ورزش همگانی با تأکید
بر نقش رسانه استانی
(مورد مطالعه: استان مرکزی)

نمودار ۱. ارزیابی وضعیت فعلی ورزش همگانی از منظر ورزشکاران و متخصصان

Chart 1. Evaluation of the current state of public sports from the perspective of athletes and professionals

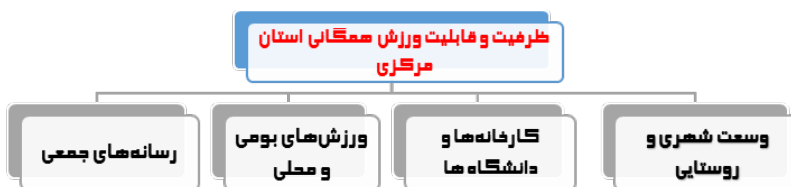
در خصوص «وضعیت فعلی ورزش همگانی»، در مرحله کدگذاری؛ ابتدا مقوله‌ها به همراه کد و زیرمقولات استخراج و سپس، رمزهای گوناگون بر اساس تفاوت‌ها و شباهت‌هایشان مقایسه و به سه کد (متوسط رو به بالا، متوسط و نامطلوب) دسته‌بندی شدند که محتوای آشکار را تشکیل می‌دهند.

مصاحبه‌شونده شماره ۳: «باتوجه به صنعتی بودن شهر ساوه و اراک، همچنین وجود کارخانه‌ها و شرکت‌های بزرگ، وضعیت ورزش به‌خصوص ورزش همگانی و قهرمانی چندان مناسب نیست».

مصاحبه‌شونده شماره ۸: «ورزش همگانی در سال‌های اخیر رشد مناسبی داشته، ولی در استان مرکزی به نسبت کشور در حد متوسط و میانه‌ای قرار دارد». مصاحبه‌شونده شماره ۱۳: «استان مرکزی از نظر ظرفیت رشته همگانی در وضعیت مناسبی قرار دارد و باتوجه به تجربیات من می‌تواند قطب بزرگی در زمینه ورزش همگانی باشد».

نمودار ۲. ظرفیت‌ها و قابلیت‌های استان برای توسعه و ترویج ورزش همگانی از منظر ورزشکاران

Chart 2. The capacities and capabilities of the province to develop and promote public sports from the perspective of athletes

در خصوص «ظرفیت‌ها و قابلیت‌های استان برای توسعه و ترویج ورزش همگانی» از منظر رؤسا و متخصصان ورزش همگانی استان، چهار کد «وسعت شهری»، «کارخانه‌ها و دانشگاه‌ها»، «ورزش‌های بومی و محلی»، «رسانه‌های جمعی» استخراج شده‌اند. از میان کدهای مطروح شده، غالب ورزشکاران و متخصصان بر ظرفیت صنعتی و دانشگاهی بودن استان مرکزی تأکید داشته‌اند.

مصاحبه‌شونده شماره ۱۵: «باتوجه به مشغول به کار بودن جمع کثیری از جمعیت استان در صنایع، صاحبان این کارخانجات‌ها می‌توانند برای انجام ورزش‌های همگانی در بین کارکنان تسهیلاتی ارائه دهند».

مصاحبه‌شونده شماره ۱۰: «دانشکده علوم ورزشی دانشگاه اراک یکی از قوی‌ترین دانشکده‌ها در این حوزه در غرب کشور است».

مصاحبه‌شونده شماره ۱۶: «استان مرکزی دارای ۳۰ روستای هدف گردشگری است که هر کدام قابلیت و فرصت مناسبی برای برگزاری همایش‌های پیاده‌روی و ورزش همگانی دارند».

نمودار ۳. راهکارهای بهبود و توسعه ورزش همگانی از منظر ورزشکاران استان

Chart 3. Solutions to improve and develop public sports from the perspective of the province's athletes

«راهکارهای بهبود و توسعه ورزش همگانی» به‌عنوان مقوله محوری مورد پرسش قرار گرفت این راهکارها شامل چهار زیرمقوله «فرهنگ‌سازی»، «پژوهشی»، «ساختاری و زیرساختی»، «سیاست‌گذاری عمومی در حوزه ورزش همگانی» است. کدهای مربوط به مقوله فرهنگ‌سازی: فردی، گروهی، رسانه‌ای، کدهای مربوط به مقوله پژوهشی: طراحی الگوی مطلوب و مکان‌یابی، نظرسنجی و مطالعات راهبردی

بررسی جامعه‌شناختی
چالش‌های توسعه
ورزش همگانی با تأکید
بر نقش رسانه استانی
(مورد مطالعه: استان مرکزی)

مصاحبه‌شونده شماره ۱۱: «باید باور و نگرش صحیح نسبت به ورزش همگانی تغییر کند و با فرهنگ‌سازی خانواده‌ها؛ هزینه ورزش کردن در سبب خانوار تعبیه شود».

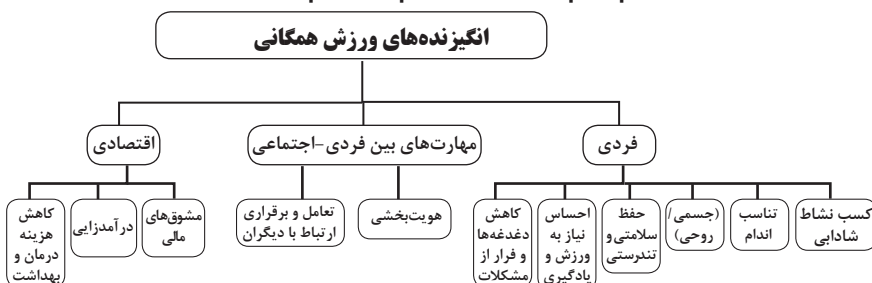
مصاحبه‌شونده شماره ۵: «انجام پژوهش و نظرسنجی و همچنین تعامل بیشتر و بهتر هیئت همگانی استان با شبکه استانی آفتاب برای ارائه گزارش، اطلاع‌رسانی و آموزش به شهروندان هم‌استانی می‌تواند زمینه‌چینی خوبی برای گرایش مردم به ورزش همگانی باشد».

مصاحبه‌شونده شماره ۲: «ارائه الگوی مطلوب سیاستگذاری در نظام ورزش همگانی کشور به اقتضای هر استان و به تفکیک، از ضروریات تحول ورزش همگانی است».

مصاحبه‌شونده شماره ۱۸: «در حوزه سیاستگذاری عمومی؛ تعامل بیشتر بین صنعت و ورزش در سطح استان مرکزی، جذب حامیان و سرمایه‌گذاران و همچنین حمایت دولتمردان و سیاستگذاران از ورزش همگانی بیش‌ازپیش احساس می‌شود».

نمودار ۴. انگیزاننده‌های ورزش همگانی از منظر ورزشکاران

Chart 4. Motivators of public sports from the perspective of athletes

اظهارات مصاحبه‌شوندگان در پاسخ به پرسش انگیزاننده‌های^۱ ورزش همگانی به‌عنوان هسته محوری، در قالب سه زیرمقوله (فردی، مهارت‌های بین فردی - اجتماعی و اقتصادی) استخراج شده است:

کدهای مربوط به مقوله فردی: کسب نشاط، شادابی و احساس لذت (سرگرمی)، حفظ سلامتی و تندرستی (جسمی/روحی)، تناسب اندام، احساس نیاز به ورزش و یادگیری، کاهش دغدغه‌ها و فرار از مشکلات.

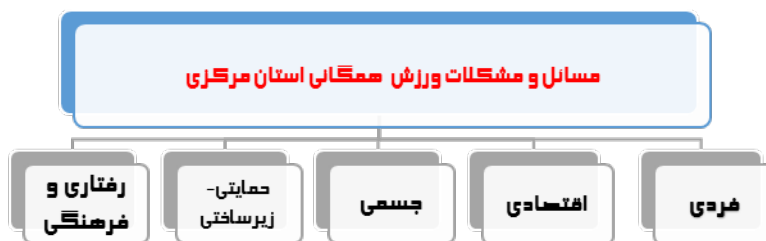
کدهای مربوط به مقوله مهارت‌های میان فردی و اجتماعی: تعامل و برقراری ارتباط با دیگران، هویت بخشی

1. cause

کدهای مربوط به مقوله اقتصادی: کاهش هزینه درمان و بهداشت، درآمدزایی، مشوق‌های مالی.
از میان کدهای مطرح شده، غالب ورزشکاران عوامل فردی را مهم‌ترین انگیزاننده‌های ورزشی دانستند و در مرتبه‌های بعدی به عوامل میان فردی و اقتصادی اشاره کردند.

نمودار ۵. مسائل و مشکلات ورزش همگانی از منظر ورزشکاران

Chart 5. Issues and problems of public sports
from the perspective of athletes

مصاحبه‌شونده شماره ۳: «نداشتن فرصت و وقت کافی، تنبلی، بی‌انگیزه بودن و اعتیاد به شبکه‌های مجازی به مانع بزرگی برای ورزش کردن به خصوص در بین جوانان تبدیل شده است».

مصاحبه‌شونده شماره ۵: «هزینه باشگاه‌های ورزشی خیلی زیاد است».

مصاحبه‌شونده شماره ۹: «غیراستاندارد و غیرایمن بودن فضاها و تجهیزات ورزشی و از طرفی، کم‌توجهی به ورزش گروه‌های خاص (معلولان و سالمندان) مشکلات بزرگی برای ورزشکاران ایجاد کرده است».

مصاحبه‌شونده شماره ۱۵: «ضعف فرهنگی موجود و نداشتن اعتقاد به ورزش منجر به مهم‌ترین معضل اجتماعی یعنی تجملی شدن ورزش و تبدیل باشگاه‌ها و سالن‌های ورزشی به سالن مد شده است».

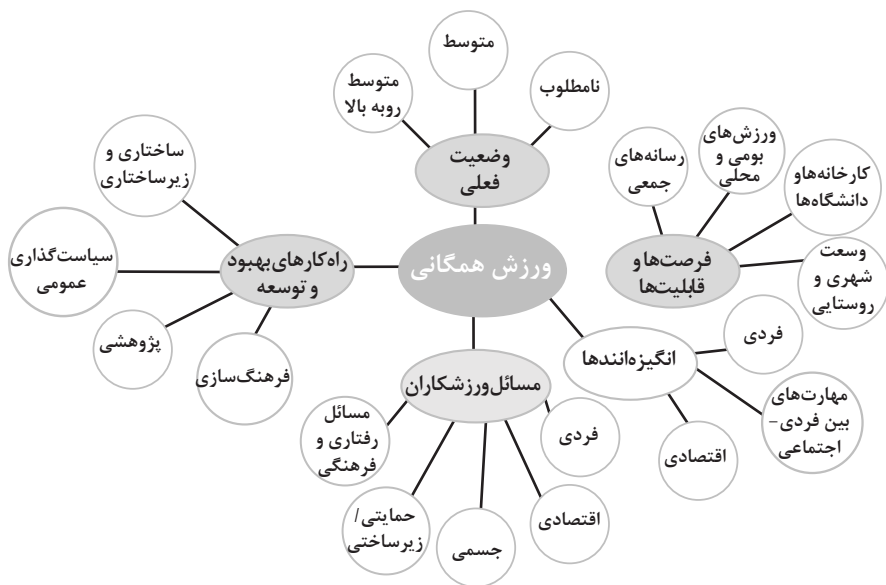
اغلب مشارکت‌کنندگان در مقاله حاضر، مسائل و مشکلات حمایتی/ زیرساختی ورزش همگانی را در سه شهرستان مورد مطالعه، از مهم‌ترین مشکلات دانسته‌اند. سایر مشارکت‌کنندگان نیز به مسائل فردی، اقتصادی و رفتاری و فرهنگی در مراتب بعدی اشاره کرده‌اند.

بررسی جامعه‌شناختی
چالش‌های توسعه
ورزش همگانی با تأکید
بر نقش رسانه استانی
(مورد مطالعه: استان مرکزی)

بعد از مشخص شدن این موارد، در نهایت، الگوی نهایی و نقشه تماتیک در خصوص دیدگاه‌های ورزشکاران، استادان و مسئولان استانی ترسیم شد. شکل ۱، نقشه تماتیک نهایی است که رابطه بین تم‌ها و روایت ورزشکاران مستقر در ایستگاه‌های ورزش همگانی را نشان می‌دهد و شکل ۲ نقشه تماتیک نهایی است که نشان‌دهنده رابطه بین تم‌ها و روایت استادان و متخصصان ورزش همگانی استان مرکزی است.

شکل ۱. نقشه تماتیک دیدگاه‌های ورزشکاران مستقر در ایستگاه‌های ورزش همگانی

Figure 1. Thematic map of the views of athletes based in public sports stations

شکل ۲. نقشه تماتیک دیدگاه‌های استادان و مسئولان ورزش همگانی

Figure 2. Thematic map of the views of teachers and officials of public sports

در ارتباط با دیدگاه‌های مصاحبه‌شوندگان درباره «عوامل بازدارنده ورزش همگانی» به‌طور کلی در مرحله کدگذاری؛ رمزهای گوناگون بر اساس تفاوت‌ها و شباهت‌هایشان، مقایسه و به هشت کد (موانع روان‌شناختی، محیطی، درون فردی، ضعف ساختاری و نگرش مدیریتی، نبود حمایت اجتماعی، محدودیت‌های مالی و بودجه، محدودیت نیروی انسانی و محدودیت‌های زمانی) دسته‌بندی شده‌اند. طبق تحلیل، اکثر آنها عوامل بازدارنده «ضعف ساختاری و نگرش مدیریتی» را به‌عنوان مهم‌ترین موانع مطرح کرده‌اند.

همچنین در خصوص دیدگاه‌های مصاحبه‌شوندگان درباره «عوامل جذب ورزش همگانی» به‌طور کلی در مرحله کدگذاری؛ رمزهای گوناگون بر اساس تفاوت‌ها و شباهت‌هایشان، مقایسه و به پنج کد (آموزش و آگاه‌سازی، رسانه‌های گروهی، همانگی مسئولان و برنامه‌ریزان حوزه ورزش با سایر نهادها، تقویت زیرساخت‌های فنی و انسانی حوزه ورزشی، تنوع‌بخشی، فرهنگ‌سازی، تأمین منابع مالی و بیمه‌ای، انگیزه سلامت جسمی و روحی) دسته‌بندی شده‌اند. طبق تحلیل اکثر آنها «تقویت زیرساخت‌های فنی و انسانی حوزه ورزشی» را به‌عنوان مهم‌ترین عامل جذب مطرح کرده‌اند.

تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به دیدگاه‌های مدیران رسانه نشان می‌دهد که رسانه استانی نقش بسیار اساسی و مهمی هم در «آسیب‌شناسی مسائل و مشکلات

بررسی جامعه‌شناختی
چالش‌های توسعه
ورزش همگانی با تأکید
بر نقش رسانه استانی
(مورد مطالعه: استان مرکزی)

ورزش همگانی» و هم در «تشویق و ترغیب ورزش همگانی» دارد و در نهایت این افراد به «موضوعات مهم برنامه‌سازی با محوریت ورزش» اشاره کرده‌اند.

نمودار ۶. نقش شبکه استانی در آسیب‌شناسی، توسعه و ترویج ورزش همگانی
از منظر مدیران رسانه

Chart 6. The role of the provincial network in the pathology, development and promotion of public sports from the perspective of media experts

مصاحبه‌شونده شماره ۴: «رسانه در خصوص آسیب‌شناسی مسائل ورزشی بهتر است به انعکاس مشکلات و آسیب‌های ورزش همگانی و پیگیری مطالبات مردمی در سطح شهرها و روستاهای استان و همچنین انعکاس عواقب بی‌حرکی و بروز انواع بیماری‌ها (فقر حرکتی) بپردازد».

مصاحبه‌شونده شماره ۲: «نگاه سنتی و سلیقه‌ای مدیران رسانه استانی در راستای سیاست‌گذاری شبکه باعث شده است که هیچ برنامه خاصی برای نوجوانان و جوانان در ردیف برنامه‌های تولیدی در نظر گرفته نشود، در نتیجه ورزش این قشر نیز نادیده گرفته شده است».

مصاحبه‌شونده شماره ۱: «تهیه کلیپ‌های انگیزشی و psa رادیویی می‌توان یکی دیگر از راهکارهای مناسب برای توسعه ورزش همگانی در استان باشد که در شبکه استانی خیلی پر رنگ نبوده است».

یافته‌های پژوهش بر اساس تحلیل سوات^۱

به‌منظور شناسایی و تعیین اولویت نقاط قوت و ضعف، همچنین فرصت‌ها و تهدیدها موجود در ورزش همگانی، سؤالات بر اساس مطالعه مبانی پژوهش و از طریق مصاحبه نیمه هدایت شده با ورزشکاران استادان مدیریت ورزشی و

1. Swot

کارشناسان و مدیران ورزشی استان تهیه شده‌اند. یافته‌های مصاحبه در اختیار صاحب‌نظران و کارشناسان حوزه ورزش استان قرار گرفت و باتوجه‌به نظرهای جمع‌آوری شده، شدت و حدت موارد سنجیده شد. برای تهیه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE) ابتدا نقاط قوت و سپس نقاط ضعف را فهرست کرده‌ایم و سپس به هرعامل، یک ضریب وزنی بین صفر (بی‌اهمیت) تا یک (بسیار مهم) اختصاص داده‌ایم. به این ترتیب، جمع ضرایب وزنی اختصاص داده شده برابر با یک شده است. این وزن‌دهی با استفاده از تکنیک AHP محاسبه شده و به هر یک از این عامل‌ها نمره ۱ تا ۴ داده‌ایم. نمره ۱ بیانگر ضعف اساسی، نمره ۲ بیانگر ضعف کم، نمره ۳ بیانگر نقطه قوت و نمره ۴ نشان‌دهنده قوت بسیار بالای عامل است؛ همچنین برای تعیین موقعیت راهبردی، از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی، ماتریس ارزیابی عوامل خارجی و ماتریس درونی و بیرونی استفاده کرده‌ایم.

جدول ۱. ماتریس ارزیابی عوامل داخلی

Table 1. Evaluation matrix of internal factors

ردیف Row	نقاط قوت (S)، نقاط ضعف (w) Strengths (S), Weaknesses (w)	ضریب Coefficient	نمره Score	نمره نهایی Final score
S1	وجود مربیان متخصص و آموزش‌دیده در استان	0.09	4	0.36
S2	برگزاری دوره‌ای آموزش مربیان در سطح استان	0.02	4	0.08
S3	وجود امکانات و سالن‌های ورزشی مناسب برای بانوان	0.07	3	0.21
S4	برقراری ارتباط دوسویه سازمان ورزش استان با دانشگاه و صنعت استان	0.03	3	0.09
S5	وجود نیروی متخصص و تحصیلکرده در واحد هیئت همگانی اداره کل ورزش و جوانان استان	0.01	3	0.03
S6	به کارگیری فناوری‌های جدید و به‌روز در آموزش مربیان	0.02	2	0.04
S7	برگزاری همایش و رویدادهای ورزشی خانوادگی در سطح استان	0.02	2	0.04
S8	وجود کمیته‌ها و انجمن‌های ورزشی زیرمجموعه ورزش همگانی	0.06	2	0.12

بررسی جامعه‌شناختی
چالش‌های توسعه
ورزش همگانی با تأکید
بر نقش رسانه استانی
(مورد مطالعه: استان مرکزی)

ردیف Row	نقاط قوت (S)، نقاط ضعف (w) Strengths (S), Weaknesses (w)	ضریب Coefficient	نمره Score	نمره نهایی Final score
S9	افزایش تعداد ورزش‌ها و هیئت‌های و انجمن‌های فعال در استان طی سال‌های اخیر	0.09	2	0.18
S10	وجود انجمن‌ها و کمیته‌های متناسب به اصناف در استان	0.04	1	0.04
S11	انگیزه و دغدغه‌های کارکنان سازمان ورزش و هیئت همگانی در راستای توسعه ورزش همگانی	0.03	1	0.03
S12	کسب موفقیت در برخی از رشته‌های ورزشی در سطح کشور	0.05	1	0.05
S13	همکاری مستمر با شهرداری و سایر ارگان‌های مرتبط در راستای توسعه ورزش	0.04	1	0.04
W1	تفکر مدیریت سنتی و سلیقه‌ای در بدنه هیئت همگانی استان	0.03	1	0.03
W2	غیر مرتبط بودن تخصص بعضی از مدیران هیئت همگانی شهرستان‌ها	0.01	1	0.01
W3	نبود ارتباط مؤثر و مناسب هیئت همگانی استان و رسانه‌های محلی	0.02	1	0.02
W4	ضعف در بازاریابی و جذب حامی مالی برای ورزش همگانی	0.08	1	0.08
W5	کمبود سهم بودجه هیئت ورزش همگانی از سوی اداره کل ورزش و جوانان	0.03	2	0.06
W6	بالاترین بودن مدیریت بعضی از هیئت‌های همگانی شهرستان‌های استان	0.04	2	0.08
W7	ناهماهنگی بین رؤسای هیئت شهرستان‌ها با هیئت همگانی استان	0.05	2	0.1
W8	اجرائی نشدن طرح‌های بعضی از هیئت استان	0.03	2	0.06
W9	توزیع ناعادلانه بودجه در سطح شهرستان‌ها	0.04	3	0.12
W10	نبود امکانات برای برگزاری اردوهای بین استانی	0.06	3	0.18
W11	نبود مؤسسات شناسایی و پرورش استعدادها ورزشی	0.03	3	0.05
W12	نبود اطلاع‌رسانی صحیح و مناسب از رویدادهای ورزشی برای آگاهی هم‌استانی‌ها	0.01	4	0.04
مجموع		1		2.18

جدول ۲. ماتریس ارزیابی عوامل خارجی

Table 2. Evaluation matrix of external factors

ردیف Row	فرصت‌ها (O)، تهدیدها (T) of opportunities (O), threats (T)	ضریب Coefficient	نمره Score	نمره Final score
O1	جمعیت جوان و ورزشکار استان	0.08	4	0.32
O2	نیروی تحصیلکرده و مربیان کارآمد	0.04	4	0.16
O3	وجود صنایع و کارخانه‌های بزرگ	0.05	4	0.2
O4	وجود دانشگاه و رشته‌های تربیت بدنی	0.09	3	0.27
O5	روستاهای هدف گردشگری	0.06	3	0.18
O6	استفاده از ظرفیت شبکه محلی استان	0.03	3	0.09
O7	استفاده از ظرفیت جامعه کار و کارگری	0.04	2	0.08
O8	سرانه فضای باز شهر اراک به نسبت سرانه کشوری از وضعیت مناسبی برخوردار است.	0.04	2	0.08
O9	تغییر نگرش افراد و سازمان‌ها به سمت ورزش همگانی	0.06	2	0.12
O10	استقبال مردم و خانواده‌ها از جشنواره و همایش‌های پیاده‌روی خانوادگی در سطح استان	0.02	1	0.02
O11	وجود بازی‌ها و رشته‌های بومی و محلی با تنوع بسیار در سطح استان	0.01	1	0.01
T1	شناخت ناکافی از ظرفیت‌های بین‌المللی حوزه ورزش همگانی و فعالیت‌های بدنی عمومی	0.08	1	0.08
T2	مشارکت نکردن بخش خصوصی در ورزش همگانی	0.07	1	0.07
T3	تغییرات پی‌درپی مدیران ورزشی استان	0.05	1	0.05
T4	بی‌توجهی مسئولان استانی به ساخت و تجهیز اماکن ورزشی	0.06	1	0.06

پژوهش‌های ارتباطی،
سال ۱۳۹۱م،
شماره ۴ (پیاپی ۱۱۶)،
زمستان ۱۴۰۲

بررسی جامعه‌شناختی
چالش‌های توسعه
ورزش همگانی با تأکید
بر نقش رسانه استانی
(مورد مطالعه: استان مرکزی)

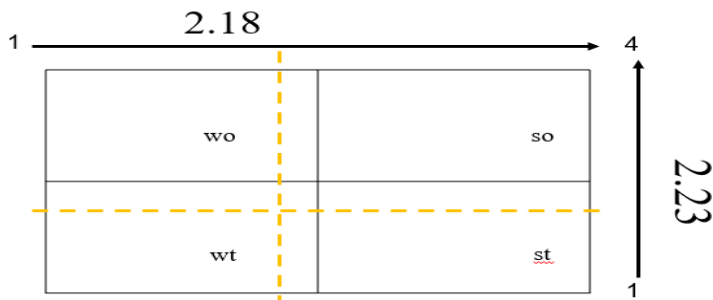
ردیف Row	فرصت‌ها (O)، تهدیدها (T) of opportunities (O), threats (T)	ضریب Coefficient	نمره Score	نمره نهایی Final score
T5	نبود اماکن و فضاهای ورزشی اختصاصی	0.04	1	0.04
	نبود زیرساخت‌های مناسب	0.01	1	0.01
T6	تغییر روش زندگی مردم استان و افزایش زندگی ماشینی و غیرفعال	0.02	1	0.02
T7	فرهنگ‌سازی ضعیف در زمینه ورزش همگانی و استفاده از امکانات ورزشی	0.02	1	0.02
T8	نبود پوشش رسانه‌ای برای ورزشکاران زیرمجموعه کمیته ورزش همگانی و کم ارزش شدن آنها از طریق رسانه استانی	0.01	2	0.02
T9	افزایش جمعیت سالمندی استان	0.03	2	0.06
T10	شرایط آب‌وهوایی نامناسب استان	0.04	3	0.12
T11	گرانی شهریه باشگاه‌ها و وسایل ورزشی	0.05	3	0.15
	مجموع	1		2.23

پس از تشکیل ماتریس ارزیابی عوامل خارجی مشخص شد که جمع نمره‌های نهایی برای عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها)، ۲/۲۳ و کمتر از حد متوسط ۲/۵ است. در نتیجه می‌توان گفت که ورزش همگانی از نظر عوامل خارجی دارای ضعف است.

با قرار دادن اعداد به دست آمده از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و ماتریس ارزیابی عوامل خارجی ماتریس داخلی و خارجی، مشخص شد که ورزش همگانی استان مرکزی از نظر موقعیت راهبردی در منطقه wt (ضعف و تهدید) قرار گرفته است. (شکل ۳)

شکل ۳. موقعیت راهبردی ورزش همگانی استان مرکزی در ماتریس داخلی و خارجی

Figure 3. The strategic position of public sports in Markazi Province in the internal and external matrix

در حالت wt ضعف‌ها و تهدیدها بر قوت‌ها و فرصت‌ها چیرگی دارند و سازمانی که در این موقعیت قرار گرفته است، باید برای بقا، تلاش و از راهبردهای تدافعی استفاده کند. درواقع، موقعیت ورزش همگانی استان مرکزی در وضعیت تهدید و ضعف قرار دارد و از شرایط مناسبی برخوردار نیست. نتایج پژوهش‌های شعبانی و همکاران (۱۳۹۳) نیز نشان داده است که بر اساس مدل SWOT راهبرد تدافعی (ضعف درون سازمانی و تهدید بیرونی) بر ورزش همگانی طرح جامع ورزش کشور حاکم است.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش سعی شده است از منظر جامعه‌شناختی، چالش‌های ورزش همگانی در استان مرکزی و نقش شبکه استانی صداوسیما در توسعه ورزش همگانی، با استفاده از روش کیفی (مصاحبه نیمه ساختاریافته) و تحلیل سوات مورد بررسی و کنکاش قرار گیرد. یافته‌ها نشان می‌دهد عوامل بازدارنده «ضعف ساختاری و نگرش مدیریتی» از مهم‌ترین موانع توسعه ورزش همگانی محسوب می‌شوند و «تقویت زیرساخت‌های فنی و انسانی حوزه ورزشی» از مهم‌ترین عوامل جذب در ورزش همگانی است.

همچنین بر اساس تحلیل سوات (SWOT)، مشخص شده است که ورزش همگانی استان مرکزی از نظر موقعیت راهبردی در منطقه wt (ضعف و تهدید) قرار گرفته است. در حالت wt ضعف‌ها و تهدیدها بر قوت‌ها و فرصت‌ها چیرگی

دارند و سازمانی که در این موقعیت قرار دارد، باید برای بقا، تلاش و از راهبردهای تدافعی استفاده کند. درواقع موقعیت ورزش همگانی استان مرکزی در وضعیت تهدید و ضعف قرار دارد و از شرایط مناسبی برخوردار نیست.

در ارتباط با عوامل ساختاری، می‌توان به رابطه ضعیف بین سازمان‌های ورزشی و به‌روز نبودن آنها، توزیع نابرابر تجهیزات و امکانات با توجه به جمعیت هر منطقه و کمبود منابع مالی برای ایجاد اماکن ورزشی اشاره کرد. ضعف در منابع انسانی و مالی، از مهم‌ترین موانع بر سر راه توسعه ورزش است. استفاده بهینه از منابع موجود کشور می‌تواند راهگشا باشد. بهره‌گیری از امکانات و منابع بخش خصوصی یکی از سازکارهای توسعه ورزش در سطح جهان است چنان‌که در کشور ما هم می‌توان از ظرفیت‌های بخش خصوصی برای مشارکت در فعالیت‌های ورزش همگانی بهره برد.

مدیریت منابع انسانی و پویایی سازمان‌های ورزشی از اهمیت زیادی برخوردار است. مدیران می‌توانند نقش مثبت و قابل توجهی در توسعه ورزش کشور ایفا کنند. کمبود نیروی متخصص و نبود برنامه‌های مدون برای تشویق و تقویت انگیزه افراد، ازجمله چالش‌های ورزش همگانی در سطح استان است.

در ارتباط با زیرساخت‌های فنی، گسترش امکانات ورزشی عمومی، فضاهای قابل دسترسی را برای شرکت افراد در فعالیت‌های بدنی فراهم می‌کند. با فراهم شدن امکانات ورزشی عمومی، افراد با هر پیشینه اجتماعی - اقتصادی می‌توانند از فرصت برابر برای شرکت در فعالیت‌های مختلف ورزشی و تفریحی برخوردار شوند. این فراگیری به پر کردن شکاف بین مناطق برخوردار و محروم کمک می‌کند و برابری و انسجام اجتماعی را موجب می‌شود. علاوه بر این، امکانات ورزشی عمومی، مشارکت و تعامل اجتماعی را ارتقا می‌دهند. گذشته از مزایای اجتماعی، امکانات ورزشی عمومی تأثیر قابل توجهی بر سلامت جسمی و روانی افراد دارند. نقش فعالیت بدنی منظم در پیشگیری از بیماری‌های مزمن مانند چاقی، دیابت و بیماری‌های قلبی عروقی شناخته شده است. اماکن ورزشی عمومی با ارائه فضایی برای فعالیت بدنی، به ارتقای سلامت روانی جامعه و کاهش بار سیستم‌های بهداشتی کمک می‌کنند. از آنجای که علاقه به سلامتی و طول عمر همچنان در حال افزایش است و تمامی دولت‌ها و کسب و کارها، همچنان رویدادهای ورزشی را نوعی سرمایه‌گذاری مناسب می‌دانند، ورزش در آینده قابل پیش‌بینی، نقشی حیاتی در جامعه ایفا خواهد کرد.

نقش رسانه به‌ویژه تلویزیون و رادیو در توسعه ورزش به نحو فزاینده‌ای گسترش یافته است. ورزش و رسانه هم عملکرد جهانی و هم عملکرد محلی دارند. پوشش اخبار رویدادهای ورزشی محلی، ملی و جهانی از تلویزیون و رادیو در جامعه امروزی گسترش یافته است. شبکه‌های ورزشی تلویزیون به‌طور منظم محتواهای ورزشی را برای مصرف‌کنندگان ارائه می‌دهند. بی‌تردید فیلم و تلویزیون نقش زیادی در وارد کردن ورزش به زندگی روزمره مردم در همه مناطق دارند.

نتایج مطالعه حاضر همسو با اهمیت نقش رسانه استانی در توسعه ورزش‌های همگانی، حاکی از اهمیت و اولویت اول نقش اطلاع‌رسانی نسبت به دیگر نقش‌های رسانه استانی است. به این معنا که همچنان اطلاعات کافی در ارتباط با ورزش‌های همگانی در اختیار افراد جامعه نیست. بر این اساس، با توجه به نقش رسانه‌ها، راهبردهای تدافعی ازجمله فرهنگ‌سازی و ارتقای آگاهی شهروندان برای توسعه ورزش همگانی توصیه شده است. محتوای برنامه‌های تلویزیونی در درازمدت می‌تواند ارزش‌ها و نگرش‌های مخاطبان را در جهت توسعه ورزش همگانی شکل دهد. از این رو، مسئولان و برنامه‌سازان رسانه استانی باید ضمن اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی در ارتباط با ورزش همگانی، به‌صورت مستمر و اهداف درازمدت در مسیر فرهنگ‌سازی توسعه ورزش همگانی حرکت کنند. همچنین با توجه به فعالیت صنایع بزرگ در استان و مسئولیت اجتماعی آنان برای حفظ سلامت شهروندان، رسانه‌های تلویزیون و رادیو می‌توانند انجام وظایف و مسئولیت‌پذیری صنایع را برای کمک به گسترش ورزش‌های سلامت محور مطالبه کنند.

پیشنهادهای

با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود که تقویت زیرساخت‌های فنی و انسانی ورزش همگانی به‌عنوان مهم‌ترین عامل جذب افراد به ورزش در دستور کار جدی مسئولان قرار گیرد. کمبود اماکن ورزشی و استاندارد نبودن امکانات موجود از مهم‌ترین چالش‌های زیرساخت‌های ورزشی استان مرکزی است. مشارکت ورزشی بیشتر زمانی تجربه می‌شود که افراد از وضعیت امکانات ورزشی احساس رضایت کنند.

بررسی جامعه‌شناختی
چالش‌های توسعه
ورزش همگانی با تأکید
بر نقش رسانه استانی
(مورد مطالعه: استان مرکزی)

باتوجه به اینکه عوامل بازدارنده «ضعف ساختاری و نگرش مدیریتی» از مهم‌ترین موانع توسعه ورزش همگانی محسوب می‌شوند، تمرکز ویژه مسئولان ورزشی بر رفع مشکلات ساختاری و بهبود نگرش‌های مدیریتی ضروری به نظر می‌رسد.

پیشنهاد رسانه‌ای

باتوجه به نقش اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی رسانه، پیشنهاد می‌شود که متخصصان و مسئولان رسانه استانی با استفاده از کارشناسان ورزش و بهداشت، تولید بسته‌های ورزشی رسانه‌ای را با هدف افزایش سطح آگاهی مردم نسبت به نقش ورزش در ارتقای سطح سلامت، در دستور کار قرار دهند. ضمن اینکه مسئولان ورزش استان می‌توانند از قدرت رسانه استانی برای مطالبه‌گری مسئولیت اجتماعی صنایع بزرگ استان و توسعه ورزش‌های سلامت محور استفاده کنند.

نوآوری و محدودیت پژوهش

اکثر پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه ورزش‌های همگانی از سوی استادان و کارشناسان ورزش و تربیت بدنی انجام شده‌اند. مطالعه حاضر با رویکرد جامعه‌شناختی به ورزش همگانی پرداخته است. تفاوت‌های فرهنگی کشورهای مختلف، محدودیت‌هایی را برای تعمیم پژوهش‌های خارجی در این حوزه ایجاد کرده است. از دیگر محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به نبود آماری دقیق از میزان عضویت و فعالیت افراد در ورزش‌های همگانی استان اشاره کرد.

منابع

- الله‌مرادی، میثم؛ سیدمحمدحسین، رضوی و مرتضی، دوستی پاشاکلایی. (۱۳۹۸). *ارایه مدل مفهومی ورزش شهروندی در تهران. پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی*، ۹(۱۸)، ۳۵-۱۷.
- بابایی، محمد؛ فروغ، فتاحی مسرور و نادر، شاکری. (۱۳۹۷). *شناسایی وضعیت موجود و موانع توسعه ورزش همگانی در کشور. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۱۷(۴۱).
- سعیدی، علی‌اصغر؛ مجید، حیدری چروده و بهرام، قدیمی. (۱۳۹۰). *ورزش همگانی و شهروندان تهرانی*. تهران: انتشارات جامعه فرهنگ.

شعبانی، عباس؛ فرزاد، غفوری و حبیب، هنری. (۱۳۹۳). مطالعه سیاست‌ها و راهبردهای ورزش همگانی نظام جامع توسعه ورزش کشور. *مطالعات مدیریت ورزشی*، ۳۰-۱۵.

صفاری، مرجان؛ محمد، احسانی و مجتبی، امیری. (۱۳۹۴). تحلیلی بر ورزش همگانی ایران با کاربرد مدل‌یابی معادلات ساختاری. *پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی*، ۹(۲۵)، ۸۳-۹۴.

عراقی، محسن و میرمحمد، کاشف. (۱۳۹۳). چالش‌های پیش‌روی توسعه ورزش همگانی در ایران و راهبردهای آن. *مدیریت ورزشی*، ۶(۲۳)، ۶۴۳-۶۵۵. عسکریان، فریبا؛ مریم، رهبر؛ حسین، راغفر و مرجان، صفاری. (۱۴۰۰). شناسایی موانع توسعه صنعت ورزش ایران. *پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی*، ۱۷(۳۴)، ۸۱-۹۸.

فرخزاد، پرویز. (۱۳۸۴). *راهنمای پژوهش تاریخی (کتابخانه‌ای)*. تهران: طهوری.

فلیک، اووه. (۱۳۸۸). *درآمدی بر تحقیق کیفی* (ترجمه هادی جلیلی). تهران: نی.

قره، محمدعلی؛ مرجان، صفاری و شهرزاد، نیری. (۱۳۹۵). بازپردازی کارکردهای رسانه ملی جهت توسعه ورزش‌های تفریحی: ارائه راهبردها و راهکارها. *پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی*، ۶(۱۱)، ۶۳-۷۶. محبی، لیلا؛ شهلا، زاهدنژاد؛ شیدا، جوادی‌پور و آزاده، ساکی. (۱۳۹۴). سوءرفتار خانگی با سالمندان روستایی شهرستان دزفول و ارتباط آن با کیفیت زندگی آنان. *سالمند*، ۱۰(۴).

Alshami, A.; Anazi, H. & Shawqi, M. (2012). Sport Mass Media Influence on Promoting Sports in Order to Improve Public Health. *Current Research Journal of Social Sciences*, 4(2), 153-158.

Ballaard, M.; Gray, M.; Reilly, J.; Noggle, M. (2009). Correlates of Video Game Screen Time Among Mles: Body, Physical Activity and Other Media Use." *Eating Behaviors*, 10, 161-167.

Coakley, J. (2009). *Sport in Society: Issues and Controversies* (Eighth edition). New York, McGraw-Hill. (see chapter 8).

De Bosscher, V.; Shibli, S.; Westerbeek, H. & Van Bottenburg, M. (2016). "Convergence and Divergence of Elite Sport Policies: Is There a one-Size-Fits-All Model to Develop International Sporting Success?". *Journal of Global Sport Management*, 1(3-4), 70-89.

بررسی جامعه‌شناختی
چالش‌های توسعه
ورزش همگانی با تأکید
بر نقش رسانه استانی
(مورد مطالعه: استان مرکزی)

Saffari, M.; Ehsani, M.; Amiri, M. (2015). Analysis of Sport for all in Iran, with Application of Structural Equation Modeling. *Res Sport Manag Motor Behav*, 5(9), 83-94. (In Persian)

Sotiriadou, K. & Shilbury, D. (2009). "Australian Elite Athlete Development: an Organizational Perspective". *Sport Management Review*, 12, 137-148.

Strauss, A. & Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*, 2rd. Edition, Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.

Williams, J. (2008). Sport and the Elite in Early Modern England. *Sport in History*, 28(3), 41-389.